

KONTEMPLÁCIÓ

Vidákovich Sámuel

Pécsi Tudományegyetem, Művészeti Kar

Festő, 4. évfolyam

témavezető: Valkó László, Habil., egyetemi tanár

Jelen dolgozatban a diákkonferenciára szánt pályamunkámról, annak munkafolyamatáról fogok beszámolni. Szeretném felvázolni azokat a körülményeket és hatásokat, előzményeket, amik szerepet játszottak munkáim létrejöttében.

Mindez nem könnyű, mert az ember vagy fest, vagy ír róla. A művekről való írás külön művészet, ami vagy meg lovagol egy művet vagy korlátozza annak önálló életét, holott arra lenne hivatott, hogy segítse azt. Ha valamit is írok a munkáimról, akkor azzal olyan kijelentést teszek, amivel behatárolom azt a szövegírói képességeim közé. Munkáim számomra egy folyamatot képeznek, aminek kimenetelét, de még eredetét sem tudom meghatározni, mert a folyamatban benne vagyok, így nem tudom felölelni azt. Ez persze nem jelenti azt, hogy nem próbálkozom vele. Tulajdonképpen mást se csinálok, mint azon gondolkodom, hogy mik a képeim? A baj az, hogy erre a kérdésre a válaszaim olyan sokszerűek és ellentmondásosak, hogy csak a kényszer vesz rá arra, hogy megpróbáljak a káosz között egy önkényes rendet teremteni, aminek az igazsághoz ki tudja, mennyi köze van. Minderről azért írok, mert kellemetlenül érzem magam, ha munkáimról kell szólnom. Itt szívesen idézem Anna Margitot. „Munkáimról nem tudok, és nem akarok beszélni.” Csak a hallgatóim jóindulatában reménykedek, hogy nem ítélik meg önmagamra vonatkozó ítéletem alapján, hanem azokat nem végérvényes, inkább spekulatív kijelentéseknek veszik, és így szemlélve fogalmazzák meg kritikájukat, remélem épülésemre.

Festészeti gyakorlatomból fakadóan munkáimat egy folyamatnak állomásaiként fogom fel. Összességükben, olyan sorozatnak lehetne őket tekinteni, ahol minden kép az önállóság igényével jön létre, képről-képre, napról-napra. Az elkészült festményeket többnyire sorszámommal jelölöm.

A műveimnek annyiban van köze a valósághoz, amennyiben én is a valóság része vagyok. Minden, ami körülöttem van hat rám, ezektől elvonatkoztatni nem tudok, így műveimben a látható világ elemei mindig benne lesznek. Ugyanakkor kerülöm ezek ábrázolását, mert abszolút „igazságot”, bizonyosságot akarok megfesteni, és ha közvetlenül, utánzás útján ábrázolnám a valóságot, úgy érzem, hazudnék, mert esetlegesen a saját képemre formálnám azt, ami távol áll annak igazságától. Ugyanakkor felesleges is volna próbálkoznom azzal, hogy kizárjam szubjektivitásomat az ábrázolásból, mert a tényszerű ábrázolásra a fényképezőgép való. Viszont a fényképezés rideg, technikai metódusa kizárja magából a festés örömteljes aktusát, amihez ugyancsak ragaszkodom. Az ábrázolást, saját eszközeimet és céljaimat figyelembe véve, csak tagadni tudom, ha meg akarom ragadni.

Eszközeim a festékre, és annak a festékként festésére korlátozódnak. Ezek az eszközök festői állításokká és tagadásokká válnak rétegződésükben. Képeim mozgatórugója ezek váltakozásának együttes jelenlétéből fakadó dinamika, mozgás, aminek folyamata egy létezés, egy tudat. Tulajdonképpen folyamatosan mindent átfestek. A mű addig nem tud létre jönni, amíg a festés aktusa önmagam meghatározásának akarásáról szól, vagyis arról hogy, gesztusaimat önmagamról kialakított ködös képem szerint behatárolom, üresen ismételve, esetlegesen a környezetemből jövő festői inspirációknak megfeleltetem. Hanem akkor jön létre, ha úgy teszek gesztusokat, hogy ezeket el tudom engedni, le tudok róluk mondani. Azon úton próbálom ezt elérni, hogy a képből tagadással megpróbállok kizárni minden olyan

attitűdöt ami, nem a lényegre vonatkozik. Egyszerűen csak hagynom kell, hogy a kép azzá váljon ami. Amikor ez megtörténik, akkor a végeredményt is el tudom fogadni, magaménak tudom érezni. Ez egy folyamat egy küzdelem, ami önmaga létezésével foglalkozik. Ennek minden eltakart eleme lépcsőként, megkerülhetetlenül részt vesz a kép egészében. A festői produkció abban áll, hogy ezek az elemek a kép mélységében láthatóvá válnak, és a bennük rejlő mozgás, a köztük lévő feszültség a közönséget szemlélésre sarkalhatja, amíg a kép el nem kopik.

Munkamódszeremet tehát a festékrétegek egymásra halmozódása jellemzi. Különböző festékanyagokat használok, általában azt, ami a kezem ügyébe kerül. Az alapozást gyakran vagy hanyagul teszem, vagy el is hagyom, de általában a képet már az alapozás fázisaiban elkezdem festeni, általában az alapozó festék megszínezéséből adódó lehetőségekkel. Majd akril, de inkább olajfestékekkel kezdek dolgozni. Előszeretettel viszem fel a festéket közvetlenül a tubusból. Az olajfesték sajátága, hogy alkalmas arra, hogy vastagságában durva faktúrájú szinte plasztikus felületeket hozzon létre. Ezeket szeretem szinte mintázni az ecsettel. Arra kell vigyáznom, hogy mikor éppen gyönyörködök, ne felejtsem el, hogy az anyag akkor lesz természetes szépségében jelen, ha nem „erőszakolom meg”. Ezért igyekszem természetesen, felszabadultan kezelni ezeket, vagyis festés közben folyamatosan érvényben vannak a gesztusfestés szabályai. Ha ez többé-kevésbé megszárad, zománcfestékekkel kezdek dolgozni. A képet általában álló helyzetben tartom, így a zománcfesték többnyire lefelé folyásával alakítja ki a kép végső kinézetét, a vastag olajrétegek faktúrája pedig megszabja annak útját. Magát a festéket pedig a konzervből fröcsköléssel, folytatással, és ecsettel viszem fel, ügyelve arra, hogy a színek, és a kontrasztarányok kedvemre valóak legyenek. Ezek lennének azok a technikai módszerek, amikkel a munkáim elkészülnek. Viszont nem ezeket tartom munkáim lényegét befolyásoló tényezőknek. Ezért hanyag vagyok az anyagokkal, nem fordítok különösebb energiákat a műgondra, sőt, néha kifejezetten tagadom azt, olyannyira, hogy a kép rugdosása, különböző dolgok hozzávágása teljesen megszokott. Ugyanakkor nagyon is figyelek a festékre, és képeim végül is esztétikai műtárggyá válnak, úgyhogy talán helyesebb volna azt állítanom, hogy a műgond nálam másra vonatkozik, mint ahogy azt általában értjük. Mindezen folyamatok igénylik a nagy méreteket.

Mostani pályamunkáimon az engemet foglalkoztató kérdések, már kikristályosodottabban vannak jelen, mint az ezeket megelőzőkön. Ugyanakkor fellelhetőek bizonyos vonások, amik a korábbi munkáimon ugyanúgy meg voltak, mint a mostaniakon. A régebbi munkáimat az jellemezte, hogy szerettem volna rajtuk expresszíven megnyilatkozni, ugyanakkor a végtelen terek csendjének feszültségét is meg akartam ragadni. Ezek mellett még a portréfestés, illetve az emberi figura festésének problémája is érdekelt, és közben elkezdtem mindent kizárva gesztusokkal is foglalkozni. Ezeket a főbb vonulatokat kipróbáltam, mondhatni különböző formalizmusok alkalmazásával, amik mindenféle inspirációkból, és művészi hitvallás koncepciókból fakadtak. Eleinte ezek külön képeken jelentkeztek, majd nem túl szerencsés módon megpróbáltam őket összeházasítani. Talán ez szükségszerű lépés volt, hiszen ezek a különböző érdeklődések olyan erősen éltek egymás mellett, hogy egyiket se tudtam volna a másik rovására elhagyni. Itt tudok idézni egy szöveget, ami híven tükrözi ennek gondolati

milyenységét: „Az ecsetvonások vonal természetüknél fogva, olyan kifejezőerővel rendelkező gesztusokként jelenhetnek meg, mint amilyeneket megszoktunk a művészettörténet által akció, vagy gesztusfestészetnek fémjelzett nonfiguratív festészetben. A képeken ezzel az ősinek mondható módon törekszem egy gazdagabb, mélyebb jelentésekkel bíró ábrázolás felé, ahol a gesztusnak az ábrázolás tárgyában ugyanolyan, ha nem fontosabb szerepe van, mint magának a látványnak, ez esetben a portré alanyának. Tekintve hogy figurális képről van szó,

tehát, a modell belátható keretek közé szorít, kontrollálja ezeket a gesztusokat, vagyis a gesztusfestészetben előforduló véletleneket és esetlegességeket csökkenti. Gesztusaimnak, a kalligráfiához hasonlóan megfelelő tartalmat kell képviselniük nem csak a mozdulataikban, hanem színükben és egymáshoz viszonyított helyzetükben is. Rá vagyok kényszerítve arra, hogy a modell látványának lényegét próbáljam meg értelmezni és személyes véleményt alkossak róla, hogy azt a viszonyt fejezhessem ki, ami a modell és festője között jön létre. Ez a momentum szerintem a portréfestészet lényege. Viszont ezeknek a korlátoknak köszönhetően a gesztusok önkéntelenül is átalakulnak formát és tömeget meghatározó foltokká, funkcionális felületekké is. Ha ezek, és a tisztán jelenlévő gesztusok aránya nem megfelelő, akkor fent áll a veszély, hogy a kép lélekjelenlét hiányában nem lesz más, mint egyszerű tanulmány, vagy öncélú festékfoltok, és ilyen esetben szerintem nem beszélhetünk portréfestészetéről, legkevésbé művészetről. A képem tehát kifejezetten gesztusokra, és színekre épülő, ezen eszközök problematikájával is foglalkozó figurális portré ábrázolás, aminek célja, egy személyiség szubjektív művészi eszközökkel történő megjelenítése.”

Mostanra sikerült kizárnom egy csomó felesleges dolgot a festői törekvéseimből. Ezeket az új munkákat megelőzte egy rövid időszak, amikor a szabad ég alatt az erdőben festettem. A fák kacskaringós ágai, és az erdő sűrű növényzete, úgy viselkedtek számomra, mint egy kép. Bennük gesztusok által szabdaltnak láttam, és mindez élt és mozgott, és én benne álltam ebbe a lélegző szerves egészbe. A műteremben elkezdtem festeni ennek a rendszernek a mintájára, és munkáról munkára, véletlenek és rácsodálkozások útján kialakult a fent említett festői módszer.

Fontos beszélni azokról a művészettörténeti és elméleti hatásokról, amelyek inspiráltak, és nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a munkáim olyanok legyenek. Viszont nehéz lenne belebocsátkozni egy végtelen felsorolásba. Régebbi munkáim festése közben gyakran lebegett valamilyen példakép a szemem előtt. Mostanában ez nem nagyon mondható el, mert már sokkal inkább a saját képeimet festem, mint másokét. Ugyanakkor nem szégyellem, ha munkáim valamelyest rokonságot mutatnak, vagy mutattak mesterem képeivel. Itt nem másolásról, vagy utánzásról van szó, hanem arról, hogy a vele folytatott diskurzus, amit nevezhetnék tanulásnak is, valamelyest meghatározza azt a problémakört, amiről tudok. De ugyan ilyen erővel hat rám egész környezetem gondolkodásmódja szemlélete. A kérdés, hogy a megannyi hatásból mi lesz az, amire figyelek, és amit magamévá teszek.

Végezetül néhány szó a terveimről. Az a festő gyakorlat, amit folytatok, még korántsem merítette ki az érdeklődésemet. Ebben szeretnék a jövőben még jobban elmélyülni.